

УДК 364.4:37(477)

DOI 10.31499/2618-0715.2(17).2026.361120

СОЦІАЛЬНА РОБОТА І ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ РОДИН: АНАЛІЗ НОРМАТИВНОГО ПОЛЯ ТА ПРАКТИК ПІДТРИМКИ В УКРАЇНІ

Школяр Лілія, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії факультету «Соціологія і право» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київ, Україна
ORCID:0000-0001-8087-7125

E-mail: shkoliar.liliia@lil.kpi.ua

Усова Ганна, аспірантка кафедри філософії факультету «Соціологія і право» Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київ, Україна
ORCID:0009-0001-8664-8160

E-mail: usova.ann@gmail.com

У статті здійснено комплексний аналіз особливостей розвитку вітчизняної соціальної роботи у сфері освіти в контексті підтримки родин у формуванні та реалізації освітніх стратегій дітей в умовах невизначеності. Актуальність теми зумовлена ускладненням процесів прийняття освітніх рішень під впливом воєнних ризиків, внутрішньої та зовнішньої міграції, цифровізації освітнього середовища й трансформації форматів навчання. У цьому контексті освітні стратегії родин інтерпретуються як динамічна система взаємопов'язаних рішень і практик, спрямованих на забезпечення доступу дитини до якісної освіти, підтримку її освітнього розвитку та підвищення адаптивності до змінних соціальних умов.

Виявлено та теоретично осмислено структурну невідповідність між зростаючою складністю сучасних освітніх стратегій родин і обмеженими можливостями існуючих механізмів соціальної підтримки. Обґрунтовано освітнє консультування як перспективний напрям соціальної роботи, спрямований на супровід сімей у виборі освітньої траєкторії, налагодження взаємодії у системі «батьки – заклад освіти – соціальні служби» та орієнтацію в цифровому освітньому середовищі.

Ключові слова: соціальна робота, система освіти, нормативно-правове забезпечення, соціальна підтримка родин, освітній вибір, психологічна служба, освітнє консультування, Україна, умови невизначеності.

SOCIAL WORK AND FAMILY EDUCATIONAL STRATEGIES: ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK AND SUPPORT PRACTICES IN UKRAINE

Shkolyar Liliya, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy, Faculty of Sociology and Law, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, Ukraine

ORCID:0000-0001-8087-7125

E-mail: shkoliar.liliia@lil.kpi.ua

Usova Hanna, PhD student, Department of Philosophy, Faculty of Sociology and Law, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, Ukraine

ORCID: 0009-0001-8664-8160

E-mail: usova.ann@gmail.com

The article analyses the development of social work in the field of education in Ukraine in the context of supporting families in shaping and implementing children's educational strategies under conditions of uncertainty. The relevance of the topic is determined by the growing complexity of educational decision-making influenced by war-related risks, internal and external migration, digitalisation of the educational environment, and the transformation of learning formats. Family educational strategies are interpreted as a system of interconnected decisions and practices aimed at ensuring children's access to quality education, supporting educational development, and increasing their adaptability to changing social conditions.

The study found that the current regulatory framework and institutional architecture of social and educational policy do not provide a coherent mechanism for supporting families in educational decision-making. Interaction between relevant institutions remains fragmented, while educational and social policies function largely as insufficiently coordinated subsystems. Existing permanent, temporary, and informal practices only partially compensate for this gap and do not provide systematic support for families. It is shown that digitalisation both expands access to educational information and complicates choice through the growing number of learning formats, educational providers, and data sources.

The research identifies a structural mismatch between the increasing complexity of contemporary family educational strategies and the limited capacity of existing social support mechanisms. Educational counselling is substantiated as a promising direction of social work aimed at supporting families in choosing educational pathways, facilitating interaction within the "parents – educational institution – social services" system, and navigating the digital educational environment.

Keywords: social work, education system, regulatory and legal framework, social support for families, educational choice, psychological service, educational counselling, Ukraine, conditions of uncertainty.

Постановка проблеми. Проблема підтримки освітніх стратегій родин в умовах невизначеності набуває особливої актуальності. В умовах воєнних ризиків, соціальної нестабільності та масштабної внутрішньої і зовнішньої міграції освітні рішення родин набувають особливої суспільної значущості. Вибір закладу освіти, форми навчання, переходів між освітніми рівнями, способів компенсації освітніх втрат і поєднання безпекових та академічних критеріїв дедалі частіше здійснюється в ситуації невизначеності та обмеженого доступу до ресурсів. Для України ця проблема посилюється наслідками повномасштабної війни, що зумовили зміну освітніх траєкторій дітей, поширення дистанційних і змішаних форматів навчання та потребу родин швидко адаптуватися до динамічних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика освітніх стратегій родин досліджується на перетині соціології освіти, психології сім'ї, соціальної роботи та студій кризових суспільних трансформацій. У міжнародному науковому дискурсі найбільш поширеними аналітичними рамками є school choice, parental decision-making, educational inequality, social capital та institutional trust. У межах цих підходів доведено, що рішення сімей щодо освіти дітей формуються не лише індивідуальними уподобаннями, а залежать від соціального статусу родини, доступу до інформації, територіального контексту та уявлень про майбутні життєві можливості дитини [1; 3; 9].

Вагомий теоретичний потенціал для аналізу освітніх стратегій має екологічний підхід Бронфенбреннера, відповідно до якого розвиток дитини та освітні рішення сім'ї визначаються взаємодією мікро-, мезо-, екзо- та макросистемних чинників [4]. Такий підхід дає змогу розглядати освітні стратегії як результат постійного узгодження ресурсів, обмежень і впливів, що походять із сім'ї, школи, громади, державної політики та ширшого соціального середовища.

Окремий напрям становлять дослідження сімейної стійкості, адаптації та прийняття рішень у кризових умовах. У сучасних працях підкреслюється, що доступ до

підтримувальних мереж, стабільних соціальних зв'язків та інституційних ресурсів посилює здатність родин формувати адаптивні освітні стратегії в умовах невизначеності [7; 8]. У дослідженнях, присвячених наслідкам пандемії COVID-19, воєнних конфліктів та вимушеного переміщення, школа розглядається не лише як освітня інституція, а як простір безпеки, соціалізації та підтримки дітей [11; 10].

В українській науковій літературі проблематика соціальної роботи у сфері освіти традиційно пов'язується із соціально-педагогічним супроводом, діяльністю психологічної служби, інклюзивною підтримкою, захистом прав дитини та допомогою сім'ям у складних життєвих обставинах. Значний внесок у розвиток теорії та практики соціальної роботи зробили А. Капська, І. Зверева, В. Поліщук, Л. Міщик та інші науковці. Питання взаємодії школи, сім'ї і соціальних інституцій, а також організації соціально-педагогічної підтримки в закладах освіти висвітлювали О. Безпалько, С. Харченко, В. Панок та інші дослідники.

Окремий масив праць стосується професійного самовизначення та консультування учнів, що підтверджується також сучасними методичними розробками для закладів освіти [12]. Ці питання також розробляють І. Бех, В. Рибалка, М. Піддячий, А. Шевенко, З. Охріменко та інші українські науковці. Їхні дослідження є важливими для розуміння підтримки освітньої траєкторії учнів, однак переважно зосереджені на виборі професії або подальшого навчання, а не на ширшій системі сімейних освітніх стратегій [12].

Мета статті. Метою дослідження є аналіз нормативно-правового поля і практик соціальної роботи у сфері освіти в Україні, виявлення структурних обмежень чинної системи підтримки родин та обґрунтування доцільності розвитку освітнього консультування.

Методи дослідження. У роботі використано аналіз наукових джерел, нормативно-правових актів, узагальнення інституційних, проєктних і неформальних практик підтримки, а також порівняльний підхід.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковому дискурсі рішення сімей щодо освіти дітей часто розглядаються через поняття school choice, батьківських освітніх рішень, освітньої навігації або сімейних освітніх практик [3, р. 241–258]. Такі підходи акцентують увагу на виборі закладу освіти, доступі до ресурсів, ролі соціального капіталу та впливі інституційного середовища. Водночас для аналізу сучасного українського контексту доцільним є ширше поняття, яке охоплює не лише одноразовий вибір школи, а й послідовність рішень родини в динамічних умовах. У межах цієї статті під освітніми стратегіями родин розуміється система усвідомлених, ситуативних або довгострокових рішень і дій сім'ї, спрямованих на забезпечення доступу дитини до бажаної освіти, її освітнього розвитку та адаптації до змінних умов середовища. Такі стратегії охоплюють вибір закладу освіти, форми навчання, додаткових освітніх ресурсів, переходів між рівнями освіти та способів реагування на нові виклики.

Попри зростання складності освітнього вибору, чинна система соціальної підтримки в Україні зосереджена переважно на кризовому реагуванні, супроводі вразливих груп населення та подоланні вже наявних труднощів. Натомість функція підтримки родин у формуванні та реалізації освітніх стратегій дітей залишається недостатньо інституціоналізованою. Унаслідок цього відповідальність за ключові освітні рішення покладається переважно на батьків, тоді як професійні консультативні, інформаційні та супровідні механізми залишаються обмеженими. Це зумовлює потребу переосмислення ролі соціальної роботи у сфері освіти та пошуку нових форматів підтримки сімей.

Попри наявність значного масиву досліджень щодо освітнього вибору, сімейної адаптації, психологічної підтримки та соціально-педагогічного супроводу, питання соціальної роботи як механізму професійної підтримки родин у формуванні та реалізації освітніх стратегій в умовах невизначеності залишаються недостатньо опрацьованими. Недостатньо дослідженими є також моделі координації взаємодії «родина – заклад освіти

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

– соціальна служба», консультативний супровід освітніх рішень та підтримка сімей у цифровому освітньому середовищі. Саме ця дослідницька прогалина зумовлює актуальність представленої статті.

Нормативно-правове поле соціальної підтримки у сфері освіти в Україні охоплює взаємопов'язані, але функціонально розділені блоки регулювання: освіту, соціальну роботу, захист дитинства, психологічний супровід і професійну орієнтацію. Його аналіз дає змогу оцінити не лише наявну нормативну базу, а й її спроможність підтримувати родини у взаємодії з освітньою системою.

Перший блок становить освітнє законодавство: закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту» та підзаконні акти щодо профільного навчання, індивідуальної освітньої траєкторії, інклюзивного навчання, академічної мобільності й наступності між рівнями освіти. Ці акти закріплюють право дитини на освіту, права батьків як учасників освітнього процесу та можливість вибору закладу освіти, форми навчання й освітньої програми [13]. Водночас механізми професійної підтримки родин у процесі такого вибору визначені обмежено.

Другий блок формують акти у сфері захисту дитинства та сімейної політики, насамперед Закон України «Про охорону дитинства», Сімейний кодекс України та суміжні нормативні документи. Вони закріплюють пріоритет найкращих інтересів дитини [14], відповідальність батьків за умови розвитку та здобуття освіти, однак майже не містять інструментів супроводу сімей у складних освітніх рішеннях.

Третій блок становить законодавство у сфері соціальної роботи та соціального захисту, зокрема закони України «Про соціальні послуги» [15] та «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [16]. У них передбачено консультування, соціальний супровід, посередництво, інформування та кризове втручання [15]. Проте освітні питання родини не виокремлюються як самостійний напрям підтримки й розглядаються переважно в межах складних життєвих обставин або захисту прав дитини.

Четвертий блок охоплює нормативне регулювання діяльності психологічної служби в системі освіти, а також професійної орієнтації та кар'єрного консультування. Відповідні документи передбачають психологічний і соціально-педагогічний супровід учасників освітнього процесу, профілактику труднощів адаптації, підтримку психічного благополуччя та реагування на кризові ситуації. Водночас супровід зосереджується переважно на професійному самовизначенні учнів, а не на ширшому консультуванні родин щодо освітніх стратегій.

П'ятий блок становлять державні стандарти соціальних послуг, класифікатори, методичні рекомендації та міжвідомчі програми, які деталізують порядок надання допомоги. У них передбачено окремі форми інформаційної та консультаційної підтримки, однак освітній компонент залишається периферійним.

Отже, нормативно-правове поле України є розвиненим, але фрагментованим в частині підтримки родин у сфері освіти. Освітня, соціальна та сімейна політики функціонують переважно паралельно, без чітких механізмів інтеграції. У результаті в чинній системі не простежується достатньо виокремлений інституційний механізм підтримки сімей у процесі прийняття рішень щодо освіти дітей.

Співвідношення між значною відповідальністю батьків за освітній розвиток дитини та обмеженістю наявних професійних механізмів супроводу дає підстави говорити про наявність структурної прогалини у цій сфері. Це актуалізує розвиток освітнього консультування як окремого напряму соціальної роботи, здатного забезпечити системну підтримку родин у взаємодії з освітнім середовищем.

Чинне нормативно-правове поле лише частково охоплює потреби родин у підтримці освітніх рішень. За таких умов частина функцій навігації переміщується у цифровий простір, де формуються інформаційні сервіси та онлайн-інструменти вибору

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

закладів освіти. Тому цифровізацію доцільно розглядати як додатковий рівень підтримки освітніх стратегій родин.

В Україні поширюються цифрові ресурси, що спрощують пошук і первинне порівняння закладів освіти: інтерактивні карти шкіл і дитячих садків, каталоги закладів, сервіси електронної реєстрації, платформи зі статистикою результатів навчання та географічною прив'язкою. До них належать Edudelic, School.org.ua, Dytsadok.org.ua, ДІСО, муніципальні освітні карти та інші платформи.

Водночас доступ до таких інструментів не є автоматичним. Родини мають самостійно знаходити відповідні ресурси, оцінювати їхню надійність, розрізняти офіційні та приватні джерела, а також інтерпретувати наявні дані. Централізованої системи, яка б спрямовувала сім'ї до релевантних цифрових сервісів залежно від віку дитини, освітнього рівня чи життєвої ситуації, наразі не сформовано.

Цифровізація також розширила сам спектр освітнього вибору. Родини дедалі частіше ухвалюють рішення не лише щодо конкретного закладу освіти, а й щодо формату навчання: очного, дистанційного, змішаного, сімейної форми, екстернату або поєднання української та іноземної освітніх систем. Після початку повномасштабної війни суттєво зросла роль онлайн-шкіл і дистанційних програм як засобів забезпечення безперервності навчання для переміщених сімей та дітей за кордоном. Станом на 2026 рік понад 2,58 млн українських дітей залишалися переміщеними, з них майже 1,8 млн перебували за межами України [6]. За даними UNICEF, понад третина учнів в Україні не навчається повністю очно, а частина покладається виключно на онлайн-освіту [2]. Це свідчить, що цифровий формат для частини родин став не додатковою опцією, а базовою освітньою стратегією.

Більшість цифрових платформ зосереджені переважно на формальних або кількісних показниках: адресі, типі закладу, результатах навчання, формі власності чи наявності місць. Натомість значно рідше представлена інформація, важлива для реального вибору родини: безпекова інфраструктура, психологічний клімат, інклюзивність середовища, сталість кадрового складу, якість комунікації з батьками, рівень підтримки дітей у кризових умовах, можливості адаптації після переміщення тощо.

Отже, цифровізація розширює доступ до освітньої інформації, однак не усуває складності освітніх рішень. Зростання кількості варіантів, форматів навчання та джерел даних посилює потребу в професійному супроводі родин і розвитку освітнього консультування.

Практики соціальної роботи у сфері освіти в Україні формуються як відповідь на потребу родин взаємодіяти з освітньою системою в умовах зростаючої складності вибору, соціальної нестабільності та воєнних викликів. Вони поєднують діяльність державних і муніципальних структур, закладів освіти, спеціалізованих служб, громадського сектору, міжнародних організацій та неформальних мереж підтримки. Для аналітичного розгляду доцільно поділити такі практики на основні групи: постійні (системно діючі), тимчасові/проектні, що виникають у відповідь на актуальні виклики або реалізуються в межах окремих програм, та неформальні практики підтримки.

До постійних практик належать механізми, інтегровані у функціонування освітньої та соціальної систем. У сфері освіти це діяльність психологічної служби, соціальних педагогів, класних керівників, адміністрацій закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, а також взаємодія шкіл із центрами соціальних служб та іншими профільними установами.

Основними напрямками роботи психологічної служби є психоемоційна підтримка дітей, профілактика труднощів адаптації, реагування на кризові ситуації, індивідуальне консультування учнів і батьків, посередництво у конфліктах та підтримка безпечного освітнього середовища. Після 2022 року в багатьох закладах освіти посилилися практики кризового реагування, роботи з тривожністю дітей і підтримки родин, які пережили переміщення або травматичний досвід.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Важливим напрямом залишається підтримка дітей з особливими освітніми потребами через діяльність інклюзивно-ресурсних центрів, команд психолого-педагогічного супроводу та співпрацю закладів освіти з батьками щодо адаптації середовища, визначення індивідуальної освітньої траєкторії й необхідних послуг підтримки.

Окремий сегмент становить взаємодія шкіл із соціальними службами у випадках пропусків навчання, ризику соціального виключення, складних життєвих обставин, сімейного неблагополуччя чи загрози втрати доступу до освіти. У таких випадках освітній компонент розглядається як частина ширшої підтримки дитини та сім'ї. Водночас тристороння модель взаємодії «батьки – освітня установа – соціальна служба», у якій освітня установа виступала б первинною точкою виявлення потреби, а подальший супровід за необхідності переходив би до профільної служби, залишається недостатньо розвиненою.

До системно діючих практик належать також інформаційно-консультаційні та наглядові функції профільних державних інституцій: Український центр оцінювання якості освіти, Інститут модернізації змісту освіти, Український інститут розвитку освіти, Державна служба якості освіти України, Служба освітнього омбудсмена України.

Загалом постійні практики забезпечують базову підтримку, однак переважно мають реактивний характер і спрямовані на подолання вже наявних труднощів. Підтримка родин саме у виборі освітньої траєкторії, формату навчання чи зміні закладу освіти представлена обмежено.

Важливу роль у розвитку соціальної підтримки у сфері освіти відіграють тимчасові ініціативи міжнародних організацій, благодійних фондів, громадського сектору та партнерських державних програм. Особливо помітним цей сегмент став у період повномасштабної війни.

Програми за участю UNICEF спрямовані на відновлення доступу до освіти, психосоціальної підтримки дітей, інформування батьків щодо доступних форматів навчання та організацію програм надолуження освітніх втрат. Save the Children, People in Need, World Vision International, Norwegian Refugee Council та інші організації реалізують освітні, консультаційні й соціальні програми для вразливих груп населення.

Важливим міжнародним координаційним майданчиком є Inter-agency Network for Education in Emergencies, що розробляє стандарти забезпечення освіти в умовах криз і надзвичайних ситуацій [5].

В українському середовищі помітну роль відіграють Освіторія, Навчай для України, Smart Osvita, savED, GoGlobal, Junior Achievement Ukraine, а також професійні спільноти у сфері профорієнтації, освітнього консультування та розвитку шкільних спільнот. Вагомий внесок у реалізацію таких ініціатив здійснюють також міжнародні донори та благодійні фонди, зокрема International Renaissance Foundation, Global Partnership for Education, Education Cannot Wait, United States Agency for International Development та інші партнери, що фінансують програми відновлення освіти, психосоціальної підтримки та розвитку освітньої спроможності громад.

Ці практики мають більш проактивний характер: орієнтовані не лише на кризове реагування, а й на розвиток батьківської навігації, освітнє планування, підтримку переходів між рівнями освіти, компенсаторне навчання та консультування. Водночас більшість із них обмежена строками фінансування, територією охоплення або рамками окремого проєкту.

Окрему групу становлять неформальні практики, які виникають у відповідь на нестачу системної підтримки. До них належать батьківські спільноти, чати, рекомендації «з досвіду», приватні консультації освітніх експертів, неофіційні поради педагогів, а також консультування родин самими школами під час вступу.

Після 2022 року значення таких мереж суттєво зросло, особливо для переміщених родин, які потребували швидкої інформації щодо шкіл, дистанційних програм, вступу за

кордоном або поєднання різних освітніх систем. Разом із тим ці практики характеризуються нерівним доступом, відсутністю стандартизації та високою варіативністю якості інформації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз нормативно-правового поля засвідчив, що в Україні сформовано розвинену систему регулювання сфер освіти, соціальної роботи, захисту дитинства та психологічного супроводу, однак механізми їх практичної інтеграції у частині підтримки родин залишаються недостатньо визначеними. Чинні нормативні акти закріплюють право дитини на освіту та покладають значну відповідальність батьків за її освітній розвиток, проте обмежено окреслюють інструменти професійної допомоги сім'ям у складних освітніх рішеннях. Це свідчить про наявність розриву між обсягом відповідальності родини та доступними механізмами підтримки.

Аналіз практик показує, що ця прогалина частково компенсується різними типами підтримки, однак вони мають різну функціональність і сталість. Постійні механізми, представлені психологічною службою, соціальними педагогами, інклюзивно-ресурсними центрами та суміжними структурами, забезпечують базову підтримку, але переважно зосереджені на кризових випадках, адаптаційних труднощах або вже наявних проблемах. Тимчасові та проєктні ініціативи міжнародних, благодійних і громадських організацій частіше пропонують ширші моделі інформування, навігації та консультування родин, однак залишаються залежними від фінансування, території охоплення та часових рамок. Неформальні практики забезпечують оперативний доступ до інформації, проте характеризуються нерівним доступом, відсутністю стандартів якості та високою варіативністю змісту.

Окремого значення набуває цифровізація освітнього середовища. Цифрові сервіси спрощують пошук інформації про заклади освіти та розширюють спектр доступних форматів навчання, зокрема дистанційного і змішаного. Водночас збільшення кількості варіантів, джерел інформації та освітніх траєкторій не зменшує складності вибору, а в багатьох випадках посилює потребу родин у професійній навігації та консультативному супроводі.

Отже, отримані результати свідчать про структурну невідповідність між складністю сучасного освітнього середовища та обмеженістю інструментів підтримки родин, особливо в умовах війни, мобільності населення та нестабільності освітньої інфраструктури. Освітні стратегії родин дедалі частіше включають не одноразовий вибір закладу освіти, а послідовність рішень щодо формату навчання, переходів між рівнями освіти, поєднання українських та іноземних освітніх моделей, компенсації освітніх втрат і адаптації дитини до нових умов.

У цьому контексті освітнє консультування доцільно розглядати як перспективний прикладний напрям соціальної роботи. Його базова модель може включати три взаємопов'язані компоненти. По-перше, індивідуальні та сімейні консультації щодо вибору закладу освіти, освітньої траєкторії, адаптації після переміщення, підтримки дітей з особливими освітніми потребами та переходу до старшої школи, ліцею чи коледжу. По-друге, координаційну модель взаємодії «батьки – заклад освіти – соціальна служба», у якій школа виступає точкою раннього виявлення потреби, а за необхідності супровід переходить до профільної служби. По-третє, розвиток цифрових інструментів навігації, які поряд із формальними показниками мають містити значущу для родин інформацію: безпекові умови, інклюзивність, психологічний клімат, підтримувальні сервіси, сталість педагогічного складу та доступні формати навчання.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розробку моделей освітнього консультування, визначення його функцій, організаційних форматів, компетентностей фахівців і критеріїв ефективності, а також емпіричну перевірку відповідних підходів у різних соціальних та освітніх контекстах. Отримані результати

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

можуть бути використані для розробки моделей соціальної підтримки освітніх стратегій родин та подальших емпіричних досліджень ефективності освітнього консультування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ball S. J., Bowe R., Gewirtz S. *Class strategies and the education market: The middle classes and social advantage*. London: Routledge, 1995.
2. Back to school in Ukraine: Education access update. UNICEF: веб-сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/back-to-school> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Bourdieu P. The forms of capital. *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press, 1986. P. 241–258.
4. Bronfenbrenner U. *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge (MA): Harvard University Press, 1979.
5. Minimum standards for education: Preparedness, response, recovery. INEE: веб-сайт. URL: <https://inee.org/minimum-standards> (дата звернення: 25.04.2026).
6. More than one-third of Ukraine's children remain displaced four years into the war. UNICEF: веб-сайт. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/more-third-ukraines-children-remain-displaced-four-years-war-unicef> (дата звернення: 25.04.2026).
7. Pinkerton J., Dolan P. Family support, social capital, resilience and adolescent coping. *Child & Family Social Work*. 2021. Vol. 26, No. 3. P. 433–441. DOI: <https://doi.org/10.1111/cfs.12834>.
8. Prime H., Wade M., Browne D. T. Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*. 2020. Vol. 75, No. 5. P. 631–643. DOI: <https://doi.org/10.1037/amp0000660>.
9. Reay D. *Class work: Mothers' involvement in their children's primary schooling*. London: UCL Press, 1998.
10. Reimagining our futures together: A new social contract for education. UNESCO: веб-сайт. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/reimagining-our-futures-together-new-social-contract-education> (дата звернення: 25.04.2026).
11. Shaping responsive and resilient education systems. OECD Publishing: веб-сайт. URL: https://www.oecd.org/en/publications/education-policy-outlook-2021_75e40a16-en.html (дата звернення: 25.04.2026).
12. Професійна орієнтація в сучасній школі: кращі методичні розробки практичних психологів і соціальних педагогів / за наук. ред. І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 115 с.
13. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.04.2026).
14. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 25.04.2026).
15. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 25.04.2026).
16. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> (дата звернення: 25.04.2026).

REFERENCES

- Ball, S. J., Bowe, R., & Gewirtz, S. (1995). *Class strategies and the education market: The middle classes and social advantage*. Routledge.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241–258). Greenwood Press.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Inter-agency Network for Education in Emergencies. (2024). *Minimum standards for education: Preparedness, response, recovery*. <https://inee.org/minimum-standards>

-
- OECD. (2021). *Shaping responsive and resilient education systems*. https://www.oecd.org/en/publications/education-policy-outlook-2021_75e40a16-en.html
- Pinkerton, J., & Dolan, P. (2021). Family support, social capital, resilience and adolescent coping. *Child & Family Social Work*, 26(3), 433–441. <https://doi.org/10.1111/cfs.12834>
- Prime, H., Wade, M., & Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*, 75(5), 631–643. <https://doi.org/10.1037/amp0000660>
- Reay, D. (1998). *Class work: Mothers' involvement in their children's primary schooling*. UCL Press.
- Tkachuk, I. I. (Ed.). (2017). *Profesiina oriiantatsiia v suchasni shkoli: krashchi metodychni rozrobky praktychnykh psykholohiv i sotsialnykh pedahohiv* [Career guidance in the modern school: Best methodological materials of practical psychologists and social pedagogues]. UNMTs praktychnoi psykholohii i sotsialnoi roboty.
- UNESCO. (2022). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. <https://www.unesco.org/en/articles/reimagining-our-futures-together-new-social-contract-education>
- UNICEF. (2025). *Back to school in Ukraine: Education access update*. <https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/back-to-school>
- UNICEF. (2026). *More than one-third of Ukraine's children remain displaced four years into the war*. <https://www.unicef.org/press-releases/more-third-ukraines-children-remain-displaced-four-years-war-unicef>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *On protection of childhood: Law of Ukraine No. 2402-III*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). *On social work with families, children and youth: Law of Ukraine No. 2558-III*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *On education: Law of Ukraine No. 2145-VIII*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). *On social services: Law of Ukraine No. 2671-VIII*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>

Конфлікт інтересів

Автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів.

Фінансування дослідження

Дослідження виконано без залучення зовнішнього фінансування.

Доступність даних

Дослідження має теоретико-аналітичний характер і ґрунтується на аналізі наукових джерел, нормативно-правових актів та узагальненні інституційних і практичних підходів до соціальної підтримки родин у сфері освіти в Україні. Додатково використано відкриті статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій. Усі використані джерела наведено в списку використаних джерел.

Використання штучного інтелекту

Під час підготовки рукопису автори використовували ChatGPT як допоміжний інструмент для редагування формулювань та структурування тексту. Усі наукові положення, інтерпретації та висновки сформульовані авторами самостійно; зміст статті перевірено та затверджено авторами, які несуть повну відповідальність за його достовірність.

Дата першого надходження статті до видання – 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 12.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 19.05.2026